

บทที่ 4

วิธีการสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ผู้สอบบัญชีปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

วิธีการสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ผู้สอบบัญชีปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

การสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ในปัจจุบัน ยังไม่มีคู่มือการสอบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์โดยตรง เพียงแต่ใช้คู่มือการสอบบัญชีสหกรณ์เป็นแนวทางในการสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์เท่านั้น คู่มือการสอบบัญชีสหกรณ์ดังกล่าวถึงนี้ให้แนวการตรวจสอบกว้าง ๆ และเน้นการสอบบัญชีของสหกรณ์การเกษตร วิชาให้แนวการตรวจสอบสหกรณ์การเกษตรครบทุกธุรกิจ ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นจะมีการกล่าวถึงแต่เพียงข้อควรทราบบางประการเกี่ยวกับการตรวจสอบสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งกล่าวถึง การตรวจสอบเกี่ยวกับตัวเงินรับ การตรวจสอบลูกหนี้ค้างส่ง เงินงวดชำระหนี้ลูกหนี้พันกษาหนดสัญญา และการตรวจสอบรายละเอียดลูกหนี้ ทุนเรือนหุ้น หรือเงินรับฝากคลาดเคลื่อนเท่านั้น

ในทางปฏิบัติจากการศึกษาพบว่า ผู้สอบบัญชีสหกรณ์จะใช้คู่มือการสอบบัญชีสหกรณ์เป็นหลักในการ เขียนแนวการสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทำให้แนวการสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เข้าผู้มีลักษณะ เป็นแนวทางกว้าง ๆ เช่นเดียวกับที่ไว้ไว้ในคู่มือ และจากการศึกษาแนวการสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์จัดทำขึ้น เปรียบเทียบกับแนวการสอบบัญชีที่กำหนดในคู่มือการสอบบัญชีสหกรณ์พบว่ามีการสร้างและวิธีการตรวจสอบเหมือนกันในสาระสำคัญทุกประการ คู่มือการสอบบัญชีสหกรณ์ดังกล่าวได้ให้แนวการสอบบัญชีที่สามารถนำมาใช้กับการตรวจสอบสหกรณ์ออมทรัพย์ไว้ดังต่อไปนี้

แนวการตรวจสอบเงินสดและเงินฝากธนาคาร

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี
 - 1.1 ตรวจสอบเงินสดย่อยและเงินสดอื่นในมือ
 - 1.2 เลือกเดือนใดเดือนหนึ่งระหว่างปีเพื่อตรวจรายการรับ-จ่าย ของ

เดือนนั้นโดยละเอียด

1.3 ตรวจสอบรายการจ่ายเงิน

1.3.1 ตรวจสอบเช็คที่จ่ายตามใบแจ้งยอดธนาคารระหว่างเดือนกับรายการในสมุดจ่ายหรือรายละเอียดเช็คค้างจ่ายเมื่อวันสิ้นเดือนก่อน

1.3.2 รวมยอดเช็คที่จ่ายแล้วและรับคืนจากธนาคารให้ตรงกับรายการจ่ายในใบแจ้งยอดธนาคาร

1.3.3 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบรายการบัญชี การบวกเลข และการผ่านรายการจากสมุดเงินสด

1.4 ตรวจสอบรายการรับเงิน

1.4.1 ตรวจสอบรายการฝากเงินตามสมุดเงินสดให้ตรงกับใบแจ้งยอดของธนาคาร

1.4.2 ตรวจสอบเอกสาร หลักฐานประกอบรายการบัญชี การบวกเลข และการผ่านรายการจากสมุดเงินสด

2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี

2.1 ตรวจสอบเงินสดย่อยและเงินสดอื่นในมือ

2.2 ตรวจสอบรายการรับที่ยังไม่ค้ำหน้าฝากธนาคารกับรายการในสมุดเงินสด

2.3 ของบัญชียอดเงินฝากธนาคารวันสิ้นปี ตรวจสอบการบวกเลข

2.4 ยืนยันยอดเงินฝากธนาคาร

2.5 เปรียบยอดคงเหลือในงบพิสูจน์ยอดเงินฝากธนาคารกับยอดในใบแจ้งยอดธนาคารและยอดในบัญชี

2.6 ขอใบแจ้งยอดธนาคารและเช็คที่จ่ายเงินแล้วสำหรับระยะเวลา 10 วัน หลังวันสิ้นปี

2.7 ตรวจสอบเช็คที่ขึ้นเงินหลังวันสิ้นปี ซึ่งลงวันที่ก่อนสิ้นปีกับรายการในสมุดเงินสดและรายละเอียดเช็คค้างจ่ายสิ้นปี

2.8 ตรวจสอบใบสำคัญจ่ายประกอบเช็คค้างจ่ายที่เป็นเงินจำนวนมาก

2.9 สอบทานรายการเงินสดซึ่งรวมทั้ง เงินฝากธนาคารก่อนและวันสิ้นปี เพื่อสอบทานรายการผิดปกติและเป็นเงินจำนวนมาก

แนวทางการตรวจสอบลูกหนี้เงินกู้

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี
 - 1.1 ตรวจสอบทะเบียนจ่ายเงินกู้กับสัญญาเงิน
 - 1.2 ตรวจสอบสัญญาค่าประกันและหลักประกัน
 - 1.3 ตรวจสอบหนี้ถึงกำหนดชำระและการผิดสัญญา
 - 1.4 ตรวจสอบการชำระหนี้ในสมุดเงินสดกับบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้
 - 1.5 ตรวจสอบการบวกเลขและการผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภทสำหรับระยะเวลาหนึ่ง
 - 1.6 ยืนยันยอดลูกหนี้ก่อนวันสิ้นปีหนึ่งเดือน
 - 1.7 รวมยอดในบัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ ณ วันสิ้นเดือน ก่อนวันสิ้นปีหนึ่งเดือนเทียบกับยอดในบัญชีแยกประเภท
2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 2.1 รวมยอดในรายละเอียดลูกหนี้ เทียบยอดให้ตรงกับบัญชีคุมยอด ณ วันสิ้นปี และบัญชีย่อยลูกหนี้
 - 2.2 ตรวจสอบหลักฐานการจ่ายเงินกู้และรับชำระหนี้โดยละเอียดของลูกหนี้ เฉพาะรายที่ปฏิเสธหนี้และปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้อง
 - 2.3 ตรวจสอบบัญชีย่อยลูกหนี้รายที่สงสัยว่าจะผิดพลาดในกรณีทีรายละเอียดลูกหนี้ไม่ตรงกับบัญชีคุมยอดโดยละเอียด
 - 2.4 วิเคราะห์บัญชีคุมยอดลูกหนี้ ในกรณีที่ยอดรวมของรายละเอียดลูกหนี้ไม่ตรงกับบัญชีคุมยอดและปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้อง
 - 2.5 พิจารณาค้างหนี้สงสัยจะสูญให้เหมาะสม
 - 2.6 พิจารณาค้างคอก เบี้ยค้างรับให้ถูกต้องและพิจารณาบัญชีคอก เบี้ยรับให้สัมพันธ์กับบัญชีลูกหนี้

แนวทางการตรวจสอบวัสดุคงเหลือ

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี
 - 1.1 ตรวจสอบวิธีคิดต้นทุนวัสดุคงเหลือ

- 1.2 ทดสอบรายการซื้อวัสดุคงเหลือระยะเวลา 1 เดือน
2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 2.1 สังเกตการณ์การตรวจนับวัสดุคงเหลือ
 - 2.2 ตรวจสอบการตัดยอดวัสดุที่ใช้ไป
 - 2.3 ตรวจสอบการคำนวณราคา การบวกเลขในรายละเอียดวัสดุคง

เหลือ

แนวทางการตรวจสอบสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี
 - 1.1 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการจ่ายค่าจ้างที่มีการจ่ายล่วงหน้า
 - 1.2 ทหารายละเอียดค่าธรรมเนียมประกันภัยที่มีผลใช้บังคับระหว่างปี
เปรียบเทียบกับรายละเอียดค่าธรรมเนียมประกันภัยของปีก่อน
 - 1.3 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการจ่ายค่าเบี้ยประกัน
 - 1.4 พิจารณาความเหมาะสมของการทำประกันภัย
 - 1.5 ตรวจสอบการคำนวณเงินค้างรับต่าง ๆ ความถูกต้องของรายการ
- ค้างรับ
2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 2.1 คำนวณค่าเบี้ยประกันจ่ายล่วงหน้า ณ วันสิ้นปี เทียบให้ตรงกับยอด
ยกไปในบัญชีค่าเบี้ยประกันจ่ายล่วงหน้า
 - 2.2 วิเคราะห์บัญชีค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า เงินค้างรับ เงินชำระเกิน

แนวทางการตรวจสอบสินทรัพย์ถาวร

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี
 - 1.1 พิจารณารายบายการบันทึกรายจ่ายฝ่ายทุน โดยพิจารณาถึงความ
สม่ำเสมอในการถือปฏิบัติ เช่น เทียบกับปีก่อน
 - 1.2 การตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในบัญชีสินทรัพย์ถาวรและบัญชีค่า
เสื่อมราคาสะสมที่เกี่ยวข้องกัน ณ วันที่ทำการตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี

- 1.3 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบการเพิ่มของสินทรัพย์ถาวร
 - 1.4 ตรวจสอบการจำหน่ายสินทรัพย์ถาวรและ เอกสารประกอบการคำนวณกำไรขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ถาวร
 - 1.5 สอบทานรายการบัญชีค่าใช้จ่ายซ่อมแซมและบำรุงรักษาให้แน่ใจว่าไม่มีรายจ่ายฝ่ายทุนที่ได้บันทึกไว้เป็นค่าใช้จ่าย
 - 1.6 ตรวจสอบกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ เช่น โฉนดที่ดิน สัญญาซื้อขาย ถ้ามีการนำเอาสินทรัพย์ไปจำนองประกันให้ตรวจสอบสัญญาจำนองด้วย
 - 1.7 ตรวจสอบให้แน่ใจว่าสินทรัพย์ถาวรที่เลิกใช้งานมีจำนวนที่เป็นสาระสำคัญ ได้บันทึกแยกจากบัญชีสินทรัพย์ถาวร และไม่ได้แสดงมูลค่าที่สูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะขายได้
2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 2.1 สังเกตการณ์การตรวจนับสินทรัพย์ถาวร ณ วันสิ้นปี
 - 2.2 เปรียบเทียบผลการตรวจนับสินทรัพย์ถาวรกับทะเบียน
 - 2.3 สอบทานรายการในบัญชีแยกประเภทที่กระทบบัญชีสินทรัพย์ถาวร และบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสมระหว่างวันที่ทำการตรวจสอบก่อนวันสิ้นปีจนถึงวันสิ้นปี ตรวจสอบเอกสารประกอบรายการที่พิจารณาว่าเป็นรายการผิดปกติ
 - 2.4 วิเคราะห์บัญชีสินทรัพย์ถาวร
 - 2.5 ตรวจสอบการบันทึกกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ถาวรในบัญชีอย่างถูกต้อง
 - 2.6 พิจารณาว่าจะต้องปรับมูลค่าของสินทรัพย์ให้ลดลงสำหรับสินทรัพย์ที่เลิกใช้แล้ว ณ วันสิ้นปี พิจารณาจัดประเภทบัญชีใหม่
 - 2.7 ตรวจสอบการตัดบัญชีสินทรัพย์ถาวรไม่มีตัวตนเทียบกับการตัดบัญชีปีก่อน

แนวการตรวจสอบสินทรัพย์อื่น

1. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 1.1 ตรวจสอบหลักทรัพย์

1.2 ทำรายละเอียดหลักทรัพย์ ณ วันสิ้นปี

1.3 ยืนยันหลักทรัพย์ในมือบุคคลภายนอก

แนวทางการตรวจสอบเงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืม

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี

1.1 เทียบยอดคงเหลือตามบัญชีเงินเบิกเกินบัญชี ณ วันสิ้นเดือนหนึ่งก่อนสิ้นปีกับใบแจ้งยอดธนาคาร

1.2 ตรวจสอบงบบัญชีงบบุคลากรว่าถูกต้อง

1.3 ตรวจสอบสัญญาเงินกู้ยืม เงื่อนไขการชำระหนี้

1.4 ตรวจสอบดอกเบี้ยจ่ายตั้งแต่ต้นปีถึงวันเทียบยอดตามข้อ 1 และคำนวณดอกเบี้ยที่จ่ายกับยอดในบัญชีให้ถูกต้องตรงกัน

1.5 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับส่งคืนเงินกู้ยืม

2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี

2.1 ขอบยืนยันยอดจากธนาคาร ณ วันสิ้นปี เทียบยอดให้ตรงกับบัญชี

2.2 ตรวจสอบใบแจ้งหนี้ของเจ้าหนี้ให้ตรงกับบัญชี

2.3 ทดสอบรายการบัญชีเจ้าหนี้เงินกู้ยืมตั้งแต่ระยะเวลาตามข้อ 1 ของการตรวจสอบก่อนวันสิ้นปีถึงวันสิ้นปี

2.4 ตรวจสอบการปรับปรุงดอกเบี้ยค้างจ่าย ณ วันสิ้นปี

แนวทางการตรวจสอบเจ้าหนี้เงินรับฝาก

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี

1.1 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับเงินฝาก การจ่ายเงินรับฝากกับรายการในสมุดเงินสด การบวกเลขและการผ่านรายการไปยังสมุดแยกประเภททั่วไปสำหรับระยะเวลาหนึ่งก่อนวันสิ้นปี

1.2 ตรวจสอบการบันทึกรายการเกี่ยวกับเงินฝากในสมุดคู่มือสมาชิกว่าได้บันทึกรายการครบถ้วนแล้ว

1.3 ตรวจสอบการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายและการบันทึกดอกเบี้ยจ่ายสำหรับ

เงินรับฝากประจำว่าได้บันทึกบัญชีถูกต้องแล้ว

2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี

- 2.1 ตรวจสอบรายละเอียดเงินรับฝากเทียบยอดรวม ณ วันสิ้นปี ให้ตรงกับบัญชีคุมยอด
- 2.2 ตรวจสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากออมทรัพย์ทบเป็นต้นเงิน ณ วันสิ้นปีว่าถูกต้องแล้ว
- 2.3 ตรวจสอบรายการเงินรับฝากคอนคันปีใหม่
- 2.4 เทียบยอดคงเหลือในบัญชีย่อยเงินรับฝากให้ตรงกับยอดคงเหลือในสมุดคู่มือสมาชิก ณ วันสิ้นปี
- 2.5 ตรวจสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝากประจำและการปรับปรุงบัญชีดอกเบี้ยเงินรับฝากค้างจ่าย

แนวการตรวจสอบเงินค้างจ่ายและค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี

- 1.1 ตรวจสอบการกลับรายการเมื่อวันคันปี
- 1.2 ตรวจสอบใบสำคัญจ่ายเดือนสุดท้ายของปีว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดประจำจ่ายถึงเดือนใดเพื่อคำนวณตั้งค้างจ่าย ณ วันสิ้นปี
- 1.3 สอบทานใบสำคัญจ่ายคอนคันปี ถ้าไม่มีการกลับรายการค้างจ่ายคอนคันปี ให้บันทึกบัญชีตัดค่าใช้จ่ายที่ตั้งค้างจ่ายไว้ปีก่อนให้ถูกต้อง

2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี

- 2.1 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายค้างจ่ายปีปัจจุบันกับปีก่อน เพื่อพิจารณาว่าการปรับปรุงค่าใช้จ่ายค้างจ่ายได้ถือปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับปีก่อน
- 2.2 สอบทานใบสำคัญจ่ายในคอนคันปีใหม่ว่ามีรายจ่ายรายใดที่เป็นของปีที่ตรวจสอบและได้ตั้งค้างจ่ายแล้วคอนคันปี
- 2.3 วิเคราะห์บัญชีค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

แนวการตรวจสอบหนี้สินระยะยาว

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี
 - 1.1 ตรวจสอบสัญญาผู้ กู้วงจชำระหนี้ อัตราดอกเบี้ย
 - 1.2 ตรวจสอบหลักฐานการรับเงินกู้ การบันทึกบัญชี และการผ่านรายการ
 - 1.3 ตรวจสอบการชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยว่า เป็นไปตามสัญญา คำนวณดอกเบี้ย การบวก เลขและการผ่านรายการ
2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 2.1 ตรวจสอบรายละเอียดเงินกู้ระยะยาว เทียบยอดคง เหลือให้ตรงกับบัญชีแยกประเภท
 - 2.2 ตรวจสอบการจัดประเภทใหม่ของ เงินกู้ระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระ ภายใน 1 ปี นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีที่ตรวจสอบให้เป็นหนี้สินหมุนเวียน
 - 2.3 ตรวจสอบการคำนวณดอกเบี้ย การปรับปรุงดอกเบี้ยค้างจ่ายวันสิ้นปี

แนวการตรวจสอบหนี้สินอื่น

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี
 - 1.1 ตรวจสอบการรับเงินสะสมเจ้าหนี้ที่กับเอกสารหลักฐาน ระ เียบย การบวก เลข การผ่านรายการไปบัญชีแยกประ เภทระยะ เวลาตั้งแต่ต้นปีถึงสิ้น เดือนที่ตรวจสอบ
 - 1.2 ตรวจสอบรายได้รอตัดบัญชีปีก่อนว่า ได้ยกมาถูกต้อง
 - 1.3 ตรวจสอบการรับเงินอุดหนุนหรือบริจาคกับหลักฐาน เอกสารการจ่าย เงินตามวัตถุประสงค์ การบวก เลข และการผ่านรายการ
2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 2.1 ตรวจสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินสะสมเจ้าหนี้ที่ทบต้น ณ วันสิ้นปี
 - 2.2 ตรวจสอบรายละเอียดเงินสะสมเจ้าหนี้ที่และ เทียบยอดรวมของ รายการ เียบยค่าให้ตรงกับบัญชีคุมยอด
 - 2.3 ตรวจสอบการคำนวณสำรองบำเหน็จ เจ้าหนี้ว่าเป็นไปตามระเบียบ

การปรับปรุงบัญชีตั้งสำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่ ณ วันสิ้นปี

2.4 วิเคราะห์บัญชีเงินอุดหนุนหรือบริจาค เทียบยอดคงเหลือให้ตรงกับบัญชีแยกประเภท

แนวการตรวจสอบทุนเรือนหุ้น

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี

1.1 ตรวจสอบการจำหน่ายหุ้น การซื้อหุ้นคืน การจ่ายคืนค่าหุ้นกับเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชี การบวกเลข และการผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภท

1.2 ตรวจสอบการซื้อหุ้นคืน การจ่ายคืนค่าหุ้น ว่าเป็นไปตามระเบียบ

1.3 ตรวจสอบการบันทึกรายการเกี่ยวกับทุนเรือนหุ้นว่าได้ลงรายการเปลี่ยนแปลงค่าหุ้นในทะเบียนแล้ว

2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี

2.1 ตรวจสอบรายละเอียดทุนเรือนหุ้น ณ วันสิ้นปี เทียบยอดรวมของรายละเอียดให้ตรงกับยอดในบัญชีทุนเรือนหุ้น

2.2 วิเคราะห์บัญชีทุนเรือนหุ้น

แนวการตรวจสอบเงินสำรองและทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี

1.1 ตรวจสอบการจัดสรรกำไรสุทธิปีก่อนว่าเป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่และบันทึกรายการบัญชีถูกต้อง

1.2 ตรวจสอบการโอนเงินสำรองไปชดเชยการขาดทุน

1.3 ตรวจสอบการจ่ายเงินทุนต่าง ๆ กับเอกสารหลักฐานการจ่ายระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายเงินทุนนั้น ๆ การบวกเลข และการผ่านรายการ

2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี

2.1 ตรวจสอบรายละเอียดเงินทุนสะสมตามระเบียบและข้อบังคับเทียบยอดรวมของรายละเอียดให้ตรงกับบัญชีคุมยอดในสมุดแยกประเภท

2.2 วิเคราะห์บัญชีเงินสำรองและบัญชีทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ

แนวการตรวจสอบรายได้และค่าใช้จ่าย

1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี-รายได้
 - 1.1 ตรวจสอบรายการบันทึกรายได้ในบัญชี
 - 1.2 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบรายการรับเงินรายได้สำหรับระยะเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนวันสิ้นปี การคำนวณ การบวกเลข และการผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภท
 - 1.3 ตรวจสอบรายได้รอการตัดบัญชีที่ยกมาปีก่อนว่าได้ปรับปรุงเข้าเป็นรายได้แล้ว
2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี
 - 2.1 วิเคราะห์อัตราภาษีเงินได้
 - 2.2 วิเคราะห์บัญชีรายได้อีกบางประเภท
 - 2.3 ตรวจสอบว่ารายได้ของปีที่ตรวจสอบได้ลงบัญชีครบถ้วนแล้ว
 - 2.4 ตรวจสอบรายได้ที่รับก่อนสิ้นปีใหม่ว่าเป็นรายได้ของปีที่ตรวจสอบหรือไม่ ปรับปรุงรายได้ค้างรับ
1. การตรวจสอบก่อนวันสิ้นปี-ค่าใช้จ่าย
 - 1.1 ตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบรายการค่าใช้จ่ายสำหรับระยะเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนวันสิ้นปี การคำนวณ การบวกเลข และการผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภท
 - 1.2 สังเกตรายการในบัญชีค่าใช้จ่ายโดยทั่วไป ติดตามรายการผิดปกติว่ารายการต่าง ๆ มีการอนุมัติโดยผู้มีอำนาจชอบด้วยเหตุผลและควรแก่การจ่าย
 - 1.3 ตรวจสอบใบสำคัญจ่ายประกอบรายการเงินจำนวนมากในบัญชีต่อไปนี้
 - ค่าซ่อมแซม
 - เงินบริจาค
 - ค่ารับรอง
 - 1.4 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของแต่ละเดือนในปีปัจจุบันกับปีก่อน ติดตามข้อแตกต่างที่ผิดปกติ

2. การตรวจสอบ ณ วันสิ้นปี

2.1 วิเคราะห์บัญชีค่าใช้จ่ายบางประเภทที่เป็นจำนวนมาก

2.2 ตรวจสอบว่ารายจ่ายของปีที่ตรวจสอบได้ลงบัญชีครบถ้วนแล้ว

2.3 ตรวจสอบรายจ่ายตอนต้นปีใหม่ว่าเป็นของปีปัจจุบันหรือไม่ รายจ่ายที่เป็นของปีปัจจุบันได้ปรับปรุงตั้งค้างจ่ายไว้ถูกต้อง

ข้อบกพร่องของวิธีการสอบบัญชีที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

จากแนวการสอบบัญชีที่เสนอมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนี้ สามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องของวิธีการสอบบัญชีจากการเขียนแนวการตรวจสอบนี้ ได้ดังนี้

1. แนวการตรวจสอบตามตัวอย่างข้างต้นนี้ มีความละเอียดไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสอบถามคณะทำงานที่รับผิดชอบในการจัดทำคู่มือนี้ทราบว่าแนวการสอบบัญชีที่จัดทำไว้ในคู่มือนี้ เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่รู้ที่อยู่แล้วว่ามีวิธีการตรวจสอบในแต่ละขั้นคอนควรเป็นอย่างไร การถือว่าผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องมีความรู้ดีในวิธีการตรวจสอบในแต่ละขั้นคอน ก่อให้เกิดความเสี่ยงในทางปฏิบัติว่าผู้ปฏิบัติงานอาจมีความรู้ไม่เท่ากัน มีผลทำให้การตรวจสอบไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ไว้ไว้ อีกทั้งอาจไม่รู้ด้วยว่าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้สรุปผลการตรวจสอบผิดพลาดได้ แนวการสอบบัญชีตามตัวอย่างข้างต้นนี้จะไม่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่ยังไม่เคยหรือมีประสบการณ์น้อยในการสอบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากจะไม่ทราบถึงวิธีการตรวจสอบที่ละเอียดพอที่จะปฏิบัติตามขั้นคอนได้ครบถ้วนตามลำดับได้ จากการวิเคราะห์แนวการสอบบัญชีตามตัวอย่างข้างต้นนี้ พอจะสรุปในเรื่องรายละเอียดที่บอกไว้ในคู่มือไม่เพียงพอ ดังนี้

1.1 วิธีการตรวจสอบในหลายกรณีไม่ได้บอกถึงขั้นคอนวิธีการตรวจสอบว่าให้ตรวจหลักฐานหรือเอกสารใดกับอะไร เช่น คำสั่งให้ "ตรวจสอบการค้ำขอคว้สคูไว้" ไม่ได้บอกว่าจะให้เลือกรายการจากบัญชีวัสดุมาตรวจกับใบเบิกจ่ายวัสดุ หรือ คำสั่งให้ "ตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบการเพิ่มของสินทรัพย์ถาวร" ไม่ได้บอกว่าจะให้เลือกรายการจากทะเบียนสินทรัพย์ถาวรมาตรวจกับใบสำคัญจ่ายหรือใบเสร็จรับเงินว่ามีรายละเอียดตรงกัน

1.2 เทคนิคการตรวจสอบบางอย่างไม่ได้บอกรายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตใด เช่น การขอยืนยันยอดลูกหนี้ ไม่ได้บอกว่าขอยืนยันโดยวิธีแบบตอบทุกกรณี (Positive) หรือแบบตอบเมื่อหักล้าง (Negative)

1.3 ไม่ระบุชื่อเอกสารหลักฐานประกอบว่าเป็นเอกสารหลักฐานประกอบชนิดใด เช่น คำสั่งให้ "ตรวจสอบเอกสารหลักฐานประกอบการเพิ่มของสินทรัพย์ถาวร" ทำให้ไม่ทราบว่าต้องตรวจเอกสารใดบ้างจึงจะครบถ้วน เช่น จะต้องตรวจใบสำคัญจ่าย ใบกำกับสินค้า ใบเสร็จรับเงิน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมด

2. แนวการสอบบัญชีขาดวิธีการตรวจสอบที่สำคัญ เช่น การขอยืนยันยอดเจ้าหนี้เงินรับฝาก เพื่อให้แน่ใจว่ายอดเจ้าหนี้เงินรับฝากถูกต้องตามบัญชี และเป็นจำนวนเงินถูกต้อง ณ วันที่ขอยืนยันยอด การตรวจสอบรายละเอียดในสัญญาเงินกู้ เพื่อให้แน่ใจว่าการให้กู้เป็นไปตามเงื่อนไขและตามระเบียบของสหกรณ์ การตรวจสอบการงัดทำใบเสร็จรับเงินเพื่อส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดเก็บเงินว่าตรงกับงวดการชำระตามสัญญา เพื่อให้แน่ใจว่าจำนวนเงินตรงกับยอดการชำระตามสัญญา การตรวจสอบการประกันภัยของอสังหาริมทรัพย์ที่นำมาใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ เพื่อให้แน่ใจว่าสหกรณ์ถือหลักทรัพย์ค้ำประกันที่มีค่า

3. ไม่มีแนวการสอบบัญชีในเรื่อง ลูกหนี้ค้ำแทนหักเงินส่ง เพื่อให้แน่ใจว่าลูกหนี้ค้ำแทนมีตัวตนจริงและยอมรับหนี้ที่ปรากฏในบัญชีของสหกรณ์และแสดงออกอย่างครบถ้วน

จากข้อบกพร่องของแนวการสอบบัญชีและวิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้อยู่ในปัจจุบันตามที่วิเคราะห์มาข้างต้นนี้ สามารถนำมาปรับปรุงเป็นแนวการสอบบัญชีสำหรับรายการต่าง ๆ ในงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้ละเอียดและครบถ้วนยิ่งขึ้น ซึ่งได้เสนอไว้ในบทที่ 5